

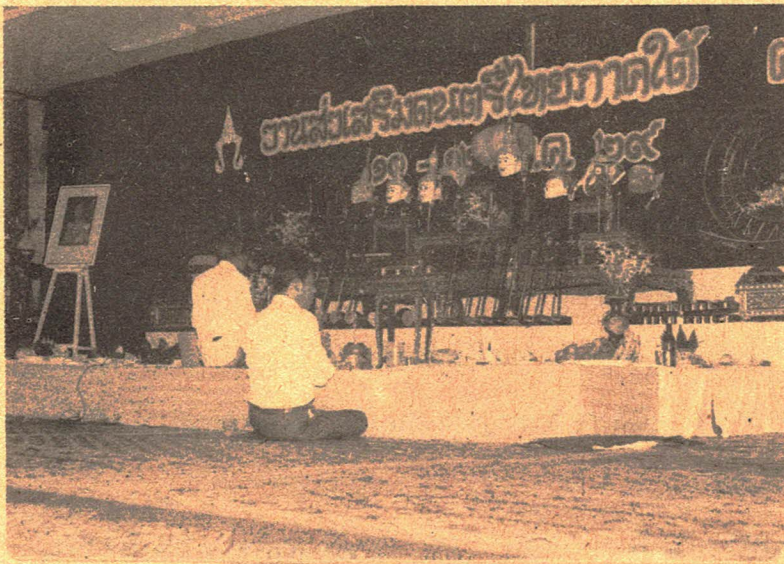
พิธีไหว้ครูดนตรีไทย

ประสิทธิ์ ศรีสมุทร

เรียบเรียง

วัฒนธรรม คือความเจริญงอกงามที่มนุษย์ทำให้เกิดมีขึ้น หรือที่เรียกกันว่า
มรดกทางสังคม เพราะวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่ได้รับมาจากบรรพบุรุษและถ่ายทอดไปให้
แก่อนุชน เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งแห่งโครงสร้างของสังคม ดังนั้นสังคม
ที่จะรวมกันอยู่หรือคงอยู่เป็นสังคม จะต้องมีความวัฒนธรรม ถ้าขาดวัฒนธรรม สังคมจะ
สลายไป คือเป็นสังคมอยู่ไม่ได้ หรือจะอยู่ได้ก็เรียกว่า "สังคมพิการ" (นิพนธ์
สุขสวัสดิ์ : หน้าคำนำ)

บรรพบุรุษได้อนุรักษ์และส่งเสริม ประเพณีหรือพิธีกรรมเอาไว้เพื่อให้เป็น
มรดกตกทอดไปยังอนุชน ประเพณีหรือพิธีกรรมจัดเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรม
วัฒนธรรมไทยทุกแขนงล้วนบ่งบอกความเป็นชาติไทยอย่างเด่นชัด ๆ เป็นเอกลักษณ์
ของชาติ กล่าวกันว่า วัฒนธรรมไทยเป็นรื้อชั้นในของชาติ บรรพบุรุษได้อนุรักษ์และ
ส่งเสริมวัฒนธรรมเอาไว้ ก็ด้วยมุ่งจะรักษาความเป็นชาติเอาไว้ประการหนึ่ง และเพื่อ
จะอบรมบ่มนิสัยให้อนุชนเป็นคนมีนิสัยไม่กระด้างกระเดื่อง ไม่หยิ่งจองหอง โอหัง
ประการหนึ่ง

บรรพบุรุษผู้เคร่งครัดในขนบประเพณี เมื่อจะประกอบกิจอันใด ซึ่งจะเอื้ออำนวยประโยชน์แก่ผู้อื่น มักจะไม่ลืมพิธีอันหนึ่งที่สำคัญยิ่งคือ พิธีไหว้ครู ซึ่งเป็น การบูชาครูหรือเป็นการยกครู กิจกรรมดังกล่าว ได้แก่การศึกษาหาวิชาความรู้ใน แขนงวิชาต่าง ๆ การแต่งหนังสือวรรณคดีเกือบทุกเรื่อง กวีจะต้องแต่งบทประณาม- พจน์หรือบทนมัสการไว้หน้าแรก เพื่อแสดงคารวะนอบน้อมต่อครูบาอาจารย์ ตัวอย่าง หนังสือไตรภูมิพระร่วง พระราชนิพนธ์พระมหากษัตริย์ราชที่ ๑ พญาลิไท รัชกาลที่ ๕ แห่งกรุงสโขทัย หรือในหนังสือพระปฐมสมโพธิกถา พระนิพนธ์ของกรมสมเด็จพระ ประมานุชิตชินโนรส เป็นต้น นับเป็นขนบนิยมอันหนึ่งของกวีไทยที่จะต้องกล่าว- บทนมัสการ บทประณาม เสียก่อน แล้วค่อยดำเนินเรื่องต่อไป เชื่อกันว่า หากกวี ท่านใดละเลยไม่นำพาจะเกิดเหตุเภทภัยแก่ตนเองในภายหลัง เล่ากันว่าศรีปราชญ์ไม่ เชื่อในขนบนิยมนี้นี้ จึงได้ถึงแก่กรรมในขณะที่มีอายุประมาณ ๓๐-๓๕ ปี โดยวิธี ประหารชีวิตด้วย

สมเด็จพระธีรญาณมุนี (ธีร์ ปุณณมมหาเถร) ได้นิพนธ์เป็นโคลงสุภาษิตไว้ ดังนี้

สิ่งสูงสุดสามารถใช้	ญาณตรง
อย่าด่วนว่าล้นพอง	ผิดแล้
บางอย่างใช้วิสัยของ	เราหยั่ง ถึงนา
อย่าทีกว่าเท็จแท้	ทุกข้อที่จงน

จึงกล่าวได้ว่า วัฒนธรรมไทย ได้หล่อหลอมอุปนิสัยจิตใจของคนไทยให้มีความยึดมั่นในขนบประเพณี คือการไหว้ครูมาตั้งแต่บรรพกาล ในสถาบันการศึกษาทุกแห่งทุกระดับ ศิลปินทุกหมู่เหล่า เช่น มวยไทย นาฏศิลป์ ดนตรีไทย มโนห์รนาฏดนตรี เหล่านี้ล้วนตระหนักในพิธีไหว้ครูเป็นอย่างดี ดูตัวอย่างนักมวยไหว้ครู ก่อนขึ้นเวทีแล้วยังไม่จุใจ เมื่อขึ้นเวทีก่อนจะชกกับคู่ต่อสู้จะต้องไหว้ครูด้วยลีลาท่าทางอันสวยงามเสียก่อน จึงจะชกต่อไป การละเล่นอย่างอื่นก็ทำนองเดียวกัน น่าภาคภูมิใจอย่างยิ่งที่บรรพบุรุษได้อบรมบ่มนิสัยให้พวกเราได้รับสืบทอดในบุญคุณของครูบาอาจารย์ ได้เป็นคนหนักแน่นในกตัญญูกตเวที แน่วแน่ในกตเวทิตาธรรม จัดเป็น ผู้มีความดีประจำตัว เพราะคุณธรรมข้อนี้เป็นเครื่องหมายของคนดี

สรุปว่า พิธีไหว้ครูจัดเป็นพิธีที่สำคัญอย่างยิ่งต่ออาชีพ ต่อหน้าที่การทำงานที่จะดำเนินการ หากมีคำถามว่า ไหว้ครูทำไม ? เกษม บุญศรี (เกษม บุญศรี ๒๕๑๘ : ๑๙๕) ได้กล่าวไว้ว่า "อนตรายนิวารณต์ แปลว่า เพื่อป้องกันอันตราย คืออันตรายจากภายในและอันตรายจากภายนอก อันตรายภายในนั้น ได้แก่ความเกียจคร้าน ความท้อแท้ ความหดหู่ ความง่วงเหงาหาวนอน อาการเหล่านี้แต่ละอย่างล้วนเป็นข้อบกพร่องในการทำงานทั้งนั้น เป็นอันตรายต่อความขยันขันแข็ง ความเอาใจใส่และความตั้งใจจริง เมื่อป้องกันมิให้อันตรายภายในเกิดขึ้นได้แล้ว ความตั้งใจจริงก็มีอยู่ ทำให้เกิดอุตสาหะพยายามทำงานนั้นจนสำเร็จ" พิจารณาตามที่กล่าวมาแล้ว ทำให้เกิดข้อคิดขึ้นมาว่า อันตรายภายในน่าจะได้แก่ความหดหู่ ความท้อแท้ ขาดกำลังใจ ขาดความมั่นใจ แต่หลังจากได้ทำพิธีไหว้ครูแล้ว ดูประหนึ่งว่ามีความพร้อม มีความมั่นใจ กระตือรือร้น กระปรี้กระเปร่า ไม่หดหู่ไม่ท้อแท้พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีความเชื่อมั่นในตนเอง ดูตัวอย่างจาก นักตบ หรือนักกระป๋องบอง จะเห็นชัดเจน

สำหรับอันตรายภายนอก ได้แก่อะไร เกษม บุญศรี (เกษม บุญศรี ๒๕๑๘ : ๑๙๕) ได้กล่าวไว้ว่า ได้แก่อุปสรรคต่าง ๆ เช่นการรบกวนหรือการชักชวนให้ทำอย่างอื่น หรืออันตรายอันเกิดจากอุบัติเหตุ มีดินฟ้าอากาศวิปริต มีร้อนมีหนาว เป็นต้น อันจะทำให้ต้องละเลิกลงกลางคัน เมื่อป้องกันอันตรายนี้ได้ ก็บันดาลให้งานที่ตั้งใจทำนั้น สำเร็จลงได้ด้วยดี

ต่อไปนี้จะพูดถึงพิธีไหว้ครูดนตรีไทย จะพูดเฉพาะบางตอนที่เห็นว่าสำคัญ เพราะพิธีไหว้ครูดนตรีไทย "ค่อนข้างจะยิ่งใหญ่และสลับซับซ้อน เพราะแบ่งออกเป็นหลายตอน มีตั้งแต่ขั้นต้นไปจนถึงขั้นสุดท้าย ซึ่งเรียกกันว่า ครอบ" (อุทิศ นาคสวัสดิ์ ๒๕๑๑ : ๑๙๒)

พิธีไหว้ครูชั้นแรก เป็นการฝากตัวเป็นศิษย์ ผู้ประสงค์จะเรียนและฝึกซ้อมดนตรีไทย ต้องไปฝากตัวเป็นศิษย์ต่อครูผู้มีความรู้และความสามารถทางดนตรีไทย โดยมีดอกไม้ธูปเทียนไปคำนับครูเสียก่อน ต้องนำไปในวันพฤหัสบดีหรือวันอาทิตย์ ซึ่งถือกันว่าเป็นวันครู หรือเป็นมิตรกับวันครู (อาทิตย์เป็นมิตรกับครู) "เมื่อครูรับดอกไม้ธูปเทียนแล้ว ครูก็จะจุดธูปเทียนจันทูบูชาครูเทวดาอีกชั้นหนึ่ง แล้วอ่านคาถา

ให้ผู้ที่จะเป็นศิษย์ว่าตาม เพื่อบอกให้ครูเทวดาประสาพรให้เกิดสติปัญญาเฉลียวฉลาด
ในวิชาที่จะเล่าเรียน" (อุทิศ นาคสวัสดิ์ ๒๕๑๑ : ๑๙๓)

ต่อจากนั้น ครูจะตั้งนม ๓ หน กล่าวคาถาเชิญเทวดาคือ สักเค กาเม
จ รุเป ฯลฯ บูชาดอกไม้รูปเทียน เชิญเทวดาขึ้นผู้ใหญ่ แล้วกล่าวนำให้ศิษย์ว่าตาม
จบแล้วครูจะจับมือศิษย์ให้บรรเลงเครื่องดนตรีตามที่ประสงค์จะฝึกหัด วันนี้จะจับและ
บรรเลงพอเป็นพิธีเท่านั้น ในวันต่อไปจึงเริ่มหัดไปที่ละเล็กละน้อยตามโอกาสและ
ความสามารถของศิษย์ที่จะรับได้

สำหรับพิธีไหว้ครูขึ้นไป จะเป็นการไหว้ครูของนักดนตรีไทย ซึ่งเคยเป็น
ศิษย์ของครูคนใดคนหนึ่ง และได้เคยบรรเลงเพลงต่าง ๆ มาบ้างแล้ว และถือเป็น
การไหว้ครูประจำปีอีกด้วย ก่อนจะกล่าวถึงรายละเอียดของพิธี ควรจะทราบก่อนว่า
นิยมไหว้ครูวันไหน เดือนอะไร

วัน เดือน ที่นิยมจัดพิธีไหว้ครู

วันที่นิยมจัดพิธีไหว้ครู คือวันพฤหัสบดี แต่เนื่องจากในระยะหลังติดขัดกับ
ราชการ จึงเปลี่ยนมานิยมวันอาทิตย์ เพราะถือว่า วันอาทิตย์เป็นมิตรกับครู เดือนที่
นิยมจัดพิธีไหว้ครู "ส่วนมากไม่กำหนดเฉพาะเจาะจง แล้วแต่ว่าวงดนตรีของใคร
หรือบ้านไหนจะจัดกันเมื่อใด เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละวง (มนตรี แยมกสิกร
๒๕๒๔ : ๗๘) สำหรับพิธีไหว้ครูดนตรีไทยซึ่งมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา
ได้จัดทำมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ จะจัดในช่วงมีงานส่งเสริมดนตรีไทยภาคใต้ระดับ
นักเรียนมัธยมศึกษา และจัดในราวเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ของทุก ๆ ปี และได้
จัดในวันอาทิตย์ ทั้งนี้เพื่อความสะดวกโดยรายการทั้งปวง

การตั้งแต่งสิ่งของและการตกแต่งสถานที่ไหว้ครู

พิธีไหว้ครูแม้จะต้องเกี่ยวกับศาสนาพราหมณ์บางส่วน แต่ผู้ทำการไหว้ครู
ทั้งหลายก็ไม่ลืมพิธีทางพุทธศาสนา สิ่งแรกที่จะต้องจัดเตรียมตั้งแต่ง คือจัดตั้งโต๊ะ
บูชา เชิญพระพุทธรูป ๑ องค์มาประดิษฐานเป็นประธาน จัดแจกันดอกไม้หรือ
จัดพานพุ่มดอกไม้ก็ได้ จัดเชิงเทียนประดับเทียน และกระถางธูปพร้อมปักธูป ๓

ดอก นอกจากนี้ก็จัดอาสาสนะสงฆ์ ให้จัด ๔ ที่ นิยมนิมนต์พระสงฆ์ ๔ รูป วาง
กระโถน จัดเตรียมพานหมาก พลุ แก้วน้ำเย็น แก้วน้ำร้อน ให้พร้อมสรรพ

จัดตั้งโต๊ะสูงพอประมาณแล้วปูลาดผ้าขาว จัดวางโต๊ะบูชา (โต๊ะหมู่บูชา
แต่วางเรียงรายไป) อัญเชิญศีรชะครู (หัวโขน) มาประดิษฐานไว้บนโต๊ะเหล่านี้
เรียงตามลำดับความสำคัญ จากนั้นให้ตั้งตะโพนไว้ในที่สูง "เพราะตะโพนเป็น
เครื่องหมายแทนองค์พระประคนธรรพ ซึ่งเป็นบรมครูใหญ่ทางดนตรี" (อุทิศ นาค-
สวสดี ๒๕๑๑ : ๑๙๕) ต่อจากนั้นให้ชนเครื่องดนตรีต่าง ๆ มาตั้งบนโต๊ะที่จัดไว้
หน้าสถานที่ที่จะทำพิธี ตั้งแจกันดอกไม้และกระถางธูปให้ดูพองาม หรือจัดพวงมาลัย
แขวนไว้ตามเครื่องดนตรีทุกชิ้นก็ได้

บนพื้นหน้าโต๊ะที่ตั้งเครื่องดนตรี ให้ปูเสื่อและปูผ้าขาวบนเสื่อ แล้วตั้ง
เครื่องสังเวตต่าง ๆ ลงบนผ้าขาวที่ปูนั้น เครื่องสังเวตมักจะจัดเตรียม ๔ ชุด จัดเป็น
ของสูง ๓ ชุด ของดืบ ๑ ชุด เพื่อบูชาสังเวตองค์พระพิราพเพราะท่านเป็นยักษ์

ระหว่างกลางของเครื่องสังเวต ให้ปูพรมขนาดเล็ก ๑ ผืนและหมอนรอง
กราบ ๑ ใบ สำหรับครูผู้อ่านโองการ พร้อมทั้งตั้งกระโถนและกาน้ำชาพร้อมถ้วยชา
๑ ชุด เครื่องช่วยพูด (ไมโครโฟนติดตั้งในที่ที่สมควร)

ขั้นตอนของพิธีไหว้ครูทำอย่างไร

ตามปรกติพิธีไหว้ครูดนตรีไทย มักจะเริ่มด้วยพิธีเจริญพระพุทธมนต์ตอน
เย็นวันพุธ จะมัวงปีพาทย์บรรเลงเพลงชุดโหมโรงเย็น เพื่อเป็นสิริมงคลและเป็น
การอัญเชิญพระรัตนตรัยและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มาร่วมพิธี เพลงชุดโหมโรงเย็นนี้ เป็น
การประโคมดนตรี หรือบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีล้วน ๆ นอกจากจะเป็นการอัญเชิญ
สิ่งศักดิ์สิทธิ์แล้ว ยังเป็นการประกาศให้ผู้ร่วมพิธีหรือผู้ได้ยินเสียงทราบทั่วว่า ต่อไปจะ
เป็นการทำกิจกรรมอะไร เพราะสมัยก่อนไม่มีเครื่องกระจายเสียงเช่นทุกวันนี้
นอกจากนี้เพลงโหมโรงยังเป็นการทดสอบความพร้อมของผู้บรรเลง และความพร้อม
ของเครื่องดนตรีไทยอีกด้วย เพลงต่าง ๆ ที่รวมอยู่ในชุดเพลงโหมโรงเย็น มีดังนี้

๑. สาธุการ

๔. เข้าม่าน (ต้นเข้าม่าน-เข้าม่าน)

๒. ตระโหมโรง

๕. ปฐม (ปฐม-ปลายเข้าม่าน)

๓. ร่ำสaml

๖. ลา

๗. เสมอ	๑๑. ชำนาญ
๘. รักลาเดียว	๑๒. กราวใน
๙. เชิด	๑๓. ต้นขุบ
๑๐. กลม	๑๔. ลา

(มนตรี แยมกลีกร ๒๕๒๔ : ๖๔-๖๕)

เมื่อพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ในตอนเย็นวันพุธแล้ว วันรุ่งขึ้นซึ่งเป็นวัน-
พฤหัสบดี ถือเป็นวันสำคัญ บรรดาศิษย์ทั้งหลายก็จะมาพร้อมกันในโรงพิธี เมื่อถึง
เวลา ครูผู้ทำพิธีหรือผู้อ่านโองการ (อ่านคำไหว้ครู) ซึ่งแต่งตัวด้วยชุดขาว คือ
นุ่งขาวห่มขาว ก็จะเริ่มทำพิธีตามขั้นตอนที่เคยถือปฏิบัติกันมา ดังนี้

๑. ไหว้พระรัตนตรัย คือพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์
๒. อัญเชิญเทวดา เทพารักษ์ ภูมิเทวดา ภาคมนุษย์
๓. บูชาคุณพระรัตนตรัย บูชาคุณบิดามารดา คุณครูบาอาจารย์ คุณพระ-
อุปัชฌาย์ และผู้มีพระคุณอื่น ๆ
๔. อัญเชิญเทพยดาและฤาษี
๕. บูชาและขอศีลขอพรจากครู
๖. ถวายเครื่องสังเว
๗. ถอนเครื่องสังเวหรือลาเครื่องสังเว

(มนตรี แยมกลีกร ๒๕๒๔ : ๘๑)

ในสมัยปัจจุบันมักจะผนวกพิธีสงฆ์มารวมไว้ในวันพฤหัสบดีด้วยกันเลย คือ
ตอนเช้าจะนิมนต์พระสงฆ์มาเจริญพระพุทธมนต์และฉันภัตตาหารเช้า เมื่อประเคน
ไทยธรรมแล้ว เจ้าภาพจะกรวดน้ำ รับศีลรับพรจากพระสงฆ์แล้ว จัดเตรียมพาหนะ
และส่งพระสงฆ์กลับวัด จากนั้นจึงเริ่มพิธีไหว้ครู

การไหว้ครูทุกครั้ง ผู้ประกอบพิธีจะไม่ลืมพิธีทางพุทธศาสนา แม้ในพิธี
พราหมณ์อย่างอื่น เช่น พิธีตรียัมปวาย ซึ่งพราหมณ์จัดที่เทวสถานโบสถ์พราหมณ์ที่
กรุงเทพฯ เป็นประจำก็ไม่ลืมพิธีทางพุทธศาสนา พระราชพิธีพิชมงคลจรดพระนังคัล

แรกนาขวัญก็ทำนองเดียวกัน แต่เดิมมีเฉพาะพิธีพราหมณ์ ได้เพิ่มพิธีสงฆ์เข้ามา ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ ๔ พระราชพิธีอื่น ๆ ได้มีพิธีสงฆ์ปนเข้ามาอยู่กับพิธีพราหมณ์ มีในสมัยรัชกาลที่ ๔ เป็นส่วนมาก

เมื่อครูผู้จะทำพิธีเดินเข้าสู่โรงพิธีแล้ว ประธานจัดงานจะจุดรูปเทียนบูชา พระที่โต๊ะบูชา จากนั้นครูผู้อ่านโองการ จะกล่าวคาถาเชิญเทวดา คือบท สังเคธ กามะ จ รูเป ฯลฯ ต่อจากนั้นจึงกล่าวบทสรรเสริญพระพุทธรูป เพราะนักดนตรีไทย ส่วนมากนับถือพุทธศาสนาและถือว่า พระพุทธเจ้าเป็นบรมครูพระองค์เดียว แล้วจึง ว่าคาถาทำน้ำมนต์ เมื่อทำน้ำมนต์เสร็จแล้วก็แจกรูปเทียนแก่ศิษย์ทุกคน เมื่อศิษย์ ได้รับรูปเทียนแล้ว จะจุดรูปเทียนนั้นเพื่อบูชาคุณพระพุทธรูปและคุณครูอื่น ๆ แล้ว นำไปปักรวมกันในกระถางที่จัดเตรียมไว้ รูปอีกจำนวนหนึ่งนำไปปักที่เครื่องสังเวท ทุกชั้นด้วย

ในพิธีไหว้ครูมักจะตั้งเครื่องปีพาทย์หนึ่งวง เพื่อบรรเลงเพลงหน้าพาทย์ อัญเชิญครูบาอาจารย์ต่าง ๆ ลงมาประทับในโรงพิธี ขณะประกอบพิธี ครูผู้อ่าน โองการกล่าวคาถาอัญเชิญครูองค์ใดลงมา ก็จะเรียกให้ปีพาทย์ทำเพลงหน้าพาทย์ สำหรับครูองค์นั้นเพื่อเป็นการต้อนรับ เพลงหน้าพาทย์ที่ใช้ในพิธีไหว้ครู เป็นเพลงที่มีท่วงทำนองสง่าผ่าเผย เมื่อบรรเลงขึ้นครั้งใดทำให้ผู้ที่อยู่ในโรงพิธีรู้สึกปีติยินดี ตามไป และทำให้รู้สึกว่พิธีนั้นศักดิ์สิทธิ์และขลังมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนต่อไป ครูผู้อ่านโองการจะกล่าวคาถาอัญเชิญเทวดาในใจอีกครั้ง หนึ่ง จบแล้วให้ศิษย์กราบลง ๓ หน จึงว่า นโม ตัสสะ ฯลฯ ๓ หน ให้ศิษย์ว่า ตาม จบแล้ว จึงว่าคำถวายดอกไม้รูปเทียน คือ อมินา สักกาเรนะ ฯลฯ จากนั้น จึงว่าบทบูชาคุณพระรัตนตรัย บูชาคุณบิดามารดา คุณครูบาอาจารย์ คุณพระอุปัชฌาย์ และผู้มีพระคุณอื่น ๆ เพื่อขอให้มาช่วยขจัดปัดเป่าอุปัทวันตรายต่าง ๆ ขอให้มีความ สุขความเจริญยิ่ง ๆ ขึ้นไป ช่วงนี้ครูผู้อ่านโองการจะเรียกปีพาทย์ให้ทำเพลงสาธุการ เทพดาที่อัญเชิญมาสู่พิธีมีไครบ้าง

เมื่อวงปีพาทย์บรรเลงเพลงสาธุการจบลงแล้ว ครูผู้อ่านโองการก็จะว่า บทอัญเชิญเทพดาและฤาษี ตลอดจนเทพเจ้าแห่งดุริยางค์ดนตรีไทยทั้งหลาย เมื่อ

อ่านคาถาเชิญครูองค์ใด ก็เรียกปีพาทย์ให้บรรเลงหน้าพาทย์ต้อนรับครูองค์นั้น ใน
โรงพิธีเราจะได้ยินเพลงหน้าพาทย์ทำนองต่าง ๆ หลายเพลงสลับกับการอ่านโองการ
ช่วงนี้จะใช้เวลานานพอสมควร

เทพยดาหรือครูที่อัญเชิญลงมาสู่พิธี มีดังนี้

๑. พระวิษณุกรรม
๒. พระอิศวร
๓. พระนารายณ์
๔. พระปัญจสิงขร (หรือปัญจสีขร)
๕. พระประคนธรรพ
๖. พระพิราพ

นอกจากนี้ยังมีเทพยดาอื่น ๆ และพระฤาษีทั้ง ๗ คนด้วย

เทพยดาและครูมาสู่พิธีแล้วขึ้นไปทำอะไรบ้าง

เมื่ออัญเชิญเทพเจ้าเหล่าเทพยดาตลอดจนฤาษีทุกองค์ ลงมาพร้อมหน้ากัน
แล้ว ครูผู้อ่านโองการ จะอ่านบทบูชาครู บทขอศีลขอพร และขอขมาอภัยที่ได้ล่วง
เกินประมาทพลาดพลั้ง ทางกาย ทางวาจา และทางใจ จากนั้นครูก็จะเปิดเครื่อง
สังเวद्यต่าง ๆ ถ้าเป็นผลไม้ก็ปอกเปลือกออกบางส่วน ถ้าเป็นศีรชะสุกร เปิด ไม้
ก็ใช้มีดเฉือนออกบางส่วน ใส่ น้ำจิ้มลงไปนิดหน่อย สุราก็เทลงในแก้วเล็กน้อย คาว
หวานอื่น ๆ ก็เปิดฝาออก บุหรี่ก็จุดไฟ เมื่อเตรียมเครื่องสังเวद्यพร้อมที่จะบริโภคนำ
แล้ว จากนั้นครูผู้อ่านโองการก็จะอ่านคาถาให้ศิษย์ว่าตาม เป็นคาถาถวายเครื่อง
กระยาบวชและเครื่องสังเวद्य จบแล้วจะเรียกเพลงปีพาทย์บรรเลงเพลงนั่งกิน และ
เพลงเช่นเหล่า

เครื่องกระยาบวชและเครื่องสังเวद्यมีอะไรบ้าง

เครื่องกระยาบวชและเครื่องสังเวद्य ที่บรรดาศิษย์จะต้องนำมาสังเวद्यครูนั้น
ตำราหลายเล่มบอกจำนวนไม่เท่ากัน แม้ครูผู้อ่านโองการก็ให้คำแนะนำแตกต่างกัน
ไป แต่ขาดไม่ได้คือ ศีรชะสุกร บายศรี เปิด ไม้ สุรา ผลไม้ต่าง ๆ และดอกไม้
รูปเทียน

๑๔ ผลไม้ต่าง ๆ ๔ อย่าง

๑๔.๑	ขนุน	อย่างน้อย ๑ ลูก
๑๔.๒	ส้มเขียวหวาน	อย่างน้อย ๒ กก.
๑๔.๓	ละมุด	อย่างน้อย ๒ กก.
๑๔.๔	พุทรา	อย่างน้อย ๒ กก.

"การจัดเครื่องสังเวหาหากจัดสำหรับองค์พระพิราพจะต้องใช้ของดีทั้งหมด
พระพิราพเป็นยักษ์ดุมาก ถ้าทำผิดท่านโกรธง่าย" (มนตรี แยมกสิกร ๒๕๒๔ :
๔๙)

จากนั้น ครูผู้อ่านโองการก็จะโปรยข้าวตอกดอกไม้ และประพรมน้ำมนต์ที่
เครื่องดนตรีต่าง ๆ เติมเครื่องดนตรี ผูกผ้าหน้าโขนใหม่ จากนั้นจึงจะเจิมหน้า
ของศิษย์ทุกคนและประพรมน้ำมนต์ให้แก่ศิษย์ด้วย ศิษย์ที่จะเข้ารับการเจิมจากครู
ต้องหมอบกราบลงไปแล้วประนมมือรับน้ำมนต์ด้วย

เมื่อเสร็จกิจเหล่านี้แล้ว เป็นอันเสร็จพิธีไหว้ครู

บรรณานุกรม

- ทวีสิทธิ์ ไพโรวจิตร สังคตินิยม กรุงเทพฯ ทิระพรีนา ๒๕๒๒, ๓๓๐ หน้า
มนตรี แยมกสิกร ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับดนตรีไทย (อัดสำเนา) ๒๕๒๔, ๑๔๙
หน้า
อุทิศ นาคสวัสดิ์ ทฤษฎีและการปฏิบัติดนตรีไทย อนุสรณ์งานฌาปนกิจศพนายพุ่ม
บาปยุธวาทย์ ๑๗ มิถุนายน ๒๕๑๑, ๒๐๖ หน้า